

**2 – LAO ZI en de weldadige kracht van niet-doen in het taoïsme –
Prof. Carine Defoort | ZO 14-10-2018**

‘Geduldig en receptief in het leven staan, kan evenwicht brengen’

Prof. Carine Defoort start haar lezing in filosofiehuis *Het zoekend hert* met een verhaal uit een taoïstische tekst over drie broers, allen dokters. De eerste beschikt over fantastische therapeutische vaardigheden en wordt alomteweesd gewaardeerd. Toch vindt hij dat zijn broer, al is die enkel in de stad bekend, een betere dokter is omdat hij bij de minste koorts ingrijpt en de zieke geneest. De derde broer, totaal onbekend, is de allerbeste arts. Hij adviseert zijn patiënt op basis van diens gezichtsuitdrukking of adem, zodat er zelfs geen koorts kan optreden.

In dit verhaal schuilen twee belangrijke eigenschappen van het Chinese denken, stelt Prof. Defoort. De hele werkelijkheid bestaat uit een energie die alles vult, soms op een zeer subtiele wijze, in de lucht of in de geuren, soms in een wat vastere vorm, in het water, of ook in een solide vorm, in harde elementen. De derde arts, die het vermag de dingen op het subtielste niveau te bespeuren, is de *alleralertste*. De allesdoordringende energie maakt ook een soort natuurlijke cyclus door. De dingen gebeuren volgens een bepaalde orde: nacht/dag, leven/dood. Ingrijpen is die orde zien en waarderen, zo nodig enigszins herstellen. De Chinese opvatting van de werkelijkheid verschilt fel van hoe in het westen spontaan hierover wordt gedacht. Voor westerlingen is de realiteit een amorfe blok klei waar slechts de mens beweging en verandering in kan brengen. Tegenover dit beeld van de westerse pottenbakker staat dat van de Chinese boer. Die vertrouwt erop dat alles niet dankzij hem, maar buiten hem om goed zal aflopen, al treedt hij soms op met kleine ingrepen.

Om allerlei verwachtingen van het publiek omtrent het taoïsme de kop in te drukken, vergast Prof. Defoort haar gehoor op een vijfvoudige koude douche. Al bevat het verhaal over de drie broers taoïstische elementen, zoals het dankbaar wachten en het laten gebeuren, toch is dat verhaal niet als exclusief taoïstisch te beschouwen omdat het dateert uit een periode waarin van taoïsme nog geen sprake was. Die notie ontstond pas onder de Han-dynastie (206 v.Chr.- 220 na Chr.) lang nadat de eerste teksten werden geschreven, uit een behoefte om die te

ordenen en te structureren. Het taoïsme kan men bovendien niet onder één noemer brengen. Er bestaan allerlei aftakkingen van waarin onder andere liturgie, rituelen en respect voor de hiërarchie aan bod komen. Ook is het verkeerd te denken dat taoïstische boeken de pennenvruchten zijn van sterke persoonlijkheden. Oorspronkelijk gaat het om titelloze en anonieme flarden tekst, in de loop der tijden van commentaar voorzien en pas onder de Han-dynastie samengebundeld. Onze kennis over die periode is merendeels een opsomming van wat er later over werd verteld. Die verhalen zijn ook niet exclusief Chinees, ze zijn evengoed aanwezig in andere culturen.

In *Anthropology and/as Education* onderscheidt de Britse antropoloog Tim Imgold twee manieren van wandelen. Bij de eerste weet de wandelaar welk doel hij op het oog heeft en legt hij zijn traject vast. Eens op pad droomt hij, maar af en toe checkt hij of hij de goede weg volgt. Heel anders vergaat het de wandelaar die tijdens zijn tocht meer aandacht schenkt aan wat in hem en rondom hem gebeurt. Uiteindelijk komt hij niet aan waar hij gepland had, maar bereikt hij iets nieuws. Tim Imgold pleit ervoor dat men ook in het onderwijs meer aandacht zou besteden aan deze tweede handelswijze. Niet enkel pedagogische doelstellingen bepalen, tussentijds evalueren om na te gaan of men op de goede baan zit, maar ook ontvankelijk zijn voor wat onderweg in jezelf en rondom je plaatsvindt. Het Chinese begrip *wu wei* (vrij vertaald: 'niet doen') bestaat er in dit geval in het evenwicht te vinden tussen de twee manieren van wandelen of opvoeden. Zowel ingrijpen, als in grote mate de dingen dankbaar laten verlopen. Niets doen en toch niets ongedaan laten, door op het subtielste niveau zacht te handelen.

Prof. Defoort geeft voorbeelden uit haar persoonlijke levenssfeer om de taoïstische paradox *wu wei* te verduidelijken. Het leidinggeven in de universitaire wereld, gebaseerd op vastgelegde objectieven en strenge controle, is dodelijk. Laat de rector of de decaan alles op zijn beloop, dan zijn de resultaten even desastreus. De kunst van het leidinggeven bestaat in de moeilijke combinatie van twee werkwijzen: weten waar men naartoe gaat, maar ook receptief blijven voor inspraak van medewerkers, zelfs als dit tot koerswijzigingen leidt. In de instelling voor anorexiapatiënten waar haar dochter werd opgenomen, heeft Prof. Defoort wel het *wu wei* zien werken. Het fundamentele principe van de therapie komt er namelijk op neer dat herstellen pas mogelijk is als je erop vertrouwt dat er bij de patiënt een kiem aanwezig is, waardoor hij of zij zelf wil genezen. Als ouder kan je niet daadwerkelijk tussenkomen. Je kan enkel ontvankelijk zijn en de hoop koesteren dat het goed afloopt. Ook in haar verhouding met haar laatstejaarsstudenten die te kampen hebben met het voltooien van hun *masterproof*, is het voor Prof. Defoort van belang het *wu wei*-principe te volgen. Niet zelf oplossingen bieden, niet betuttelend optreden, maar aandachtig luisteren, zwijgen en op een subtiele manier ingrijpen, zodat de student tot een eigen oplossing komt.

Veel aspecten van ons leven, of het nu om onderwijs, geneeskunde of politiek gaat, worden beheerst door onze controlezucht. Storende elementen willen we door wetten elimineren. Hoewel we die diep in ons aanwezige drang niet mogen verloochenen, toch zouden we er beter aan doen het *wu wei*-principe als tegengewicht te cultiveren om te leren omgaan met oncontroleerbare en onvermijdelijke gebeurtenissen die inherent deel uitmaken van ons bestaan, zoals ziekte en dood, besluit Prof. Defoort. Geduldig en receptief in het leven staan, kan evenwicht brengen in ons erg uit balans geraakte bestaan.

Verslag: Agnès Van Emelen